

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų vienas iš pagrindinių tikslų yra nustatyti ūkinės veiklos subjektų pareigas, susijusias su aplinkos apsauga ir racionalių gamtos išteklių naudojimu, bei efektyvų šių pareigų vykdymo kontrolės mechanizmą.

Ekonominės sankcijos juridiniams asmenims už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimo pažeidimus reglamentuojamos Aplinkos apsaugos įstatyme (toliau - Įstatymas).

Pažymėtina, kad Įstatymas pagal jo reguliavimo tikslus ir turinį yra pagrindinis aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo srities įstatymas, nustatantis pagrindus teisinės atsakomybės už šios srities teisės aktų pažeidimus.

Šiuo metu Įstatyme reglamentuojamos nuobaudų taikymas pažeidimus darantiems juridiniams asmenims neužtikrina efektyvaus ekonominio poveikio ir efektyvios juridinių asmenų daromų pažeidimų prevencijos. Atitinkamai nėra įgyvendinami aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų tikslai.

Nesant efektyvių sankcijų atliekų tvarkymo sektoriuje juridiniai asmenys turi ekonominį suinteresuotumą vykdyti veiklą nesilaikant teisės aktų. Pagal esamą teisinį reguliavimą ūkio subjektams dažnai yra naudingiau sumokėti baudas, nei vykdyti teisės aktų reikalavimus. Tai taikytina nepagrįstam ar net melagingam atliekų sutvarkymą patvirtinančių dokumentų išrašymui (dažnai išrašomi dokumentai už didesnius atliekų kiekius negu faktiškai buvo sutvarkyta), klaidingai atliekų apskaitai ar tokios apskaitos nevykdymui ir pan. Atsižvelgiant į tai, šiame sektoriuje ypač svarbu ne tik užtikrinti atliekų tvarkymo kontrolę, bet ir nustatyti pakankamai griežtą asmenų, pažeidusių atliekų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, atsakomybę. Pagal turimą statistiką, pažeidimai atliekų sektoriuje kasmet sudaro apie 20 proc. visų išaiškintų aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų pažeidimų. 40-45 proc. šių pažeidimų kasmet sudaro aplinkos teršimas atliekomis, 15-20 proc. – atliekų apskaitos netvarkymas ar netinkamas tvarkymas. Taip pat gana dažni pažeidimai (vidutiniškai 10 proc.) – atliekų apskaitos ataskaitų nepateikimas, aplinkos apsaugos kontrolės pareigūnų privalomųjų nurodymų dėl pakuočių ar gaminių tiekimo rinkai apskaitos ataskaitų nepateikimo, pavojingų atliekų tvarkymo reikalavimų nesilaikymo. Manytina, kad Įstatyme nustatytos baudos yra neadekvačios ir neefektyvios siekiamiems pažeidimų prevencijos tikslams.

Įstatymo projektu siekiama nustatyti griežtesnę juridinių asmenų atsakomybę už pažeidimus atliekų srityje, nustatant didesnes ekonomines sankcijas (baudas). Pagrindinis uždavinys – sumažinti juridinių asmenų daromų pažeidimų skaičių, užtikrinti efektyvių, proporcingų ir atgrasančių sankcijų taikymą juridiniams asmenims.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą rengė – Lietuvos Respublikos Seimo narys V. Gailius.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Aplinkos apsaugos įstatyme ekonominės sankcijos juridiniams asmenims už pažeidimus, kurių pagrindinis objektas (dalykas) yra atliekos, nustatytos dešimt kartų mažesnės negu siūloma jas didinti Įstatymo projektu.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo projekte numatomos ekonominės sankcijos (baudos) didinimas dešimt kartų juridiniams asmenims už su atliekomis ir jų tvarkymu susijusių nustatytų pareigų pažeidimą.

Įstatymo projekte baudų dydžiai nustatyti juos diferencijuojant pagal veikos pavojingumą. Pavyzdžiui, baudų dydžiai už atliekų išmetimą į aplinką yra diferencijuojami pagal pavojingumo

klases ir išmestus atliekų kiekius. Minėti kriterijai apsprendžia konkretaus atliekų išmetimo kenksmingo poveikio aplinkai mastą, o tuo pačiu ir veikos pavojingumą.

Atkreiptinas dėmesys, kad nustatyti baudų dydžiai atitinka ir užsienio šalyse (pvz. Suomijos) nustatytų baudų juridiniams asmenims už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus.

Pažymėtina, kad įgyvendinant 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo yra parengtos Europos Komisijos gairės, kuriomis naudosis visų valstybių narių tarpvalstybinių pervežimų kompetentingosios institucijos (reglamente Nr. 1013/2006 vadinamos „Susirašinėtojai“ arba „Korespondentai“). Šiose gairėse rekomenduojama nustatyti nuo 1000 eurų iki 100000 eurų dydžio administracines baudas už reglamente nustatytų reikalavimų dėl atliekų vežimo nevykdymą.

Taip pat galima pateikti pavyzdį apie Čekijoje taikomų baudų atliekų tvarkymo srityje dydžius. Pagal Čekijos teisės aktus asmeniui, patiekusiam rinkai pakuotes, neužsiregistravus nustatyta tvarka, ar neturint sertifikato, įrodančio, kad rinkai tiekiamos nustatytus esminius reikalavimus atitinkančios pakuotės, skiriama bauda iki 500 000 Čekijos kronų (apie 20 000 eurų); asmeniui, tiekiančiam rinkai pakuotes, tačiau nustatyta tvarka nevykdančiam šių pakuočių apskaitos ir neteikiančiam apskaitos ataskaitų, skiriama bauda iki 1 mln. Čekijos kronų (apie 40 000 eurų); asmeniui, tiekiančiam rinkai pakuotes, kurios neatitinka esminių reikalavimų, arba asmeniui, kuris tiekia rinkai pakuotes, bet neužtikrinta įstatyme nustatyto tokių pakuočių atliekų panaudojimo ir perdirbimo lygio, skiriama bauda iki 10 mln. Čekijos kronų (apie 400 000 eurų); asmenims, užsiimantiems pakuočių atliekų tvarkymo organizavimu neturint įstatyme nurodyto kompetentingos institucijos leidimo, arba nustatytą kompetentingos institucijos leidimą turinčioms organizacijoms, neįvykdančioms tokioms organizacijoms nustatytų tikslų (pareigų), skiriama bauda nuo 10 mln. Čekijos kronų (apie 400 000 eurų) iki 50 mln. Čekijos kronų (apie 1800 000 eurų).

Nustačius juridinių asmenų atsakomybę bus efektyviau įgyvendinamas atsakomybės neišvengiamumo principas.

Juridinių asmenų atsakomybės nustatymas taip pat mažins valstybės patiriamas išlaidas padarytų pažeidimų pasekmėms šalinti.

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo 3 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekte numatoma, kad programos lėšas (įplaukas) sudaro ne tik lėšos iš sumokėtų Administracinių teisės pažeidimų bei Baudžiamajame kodeksuose nustatytų baudų už aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų aplinkos apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, bet ir lėšos iš juridinių asmenų sumokėtų baudų už aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Numatoma, kad Įstatymo projektas užtikrins geresnę pažeidimų susijusių su atliekomis prevenciją. Nenumatoma neigiamų pasekmių korupcijos prevencijos požiūriu.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Manytina, kad veiksmingas atsakomybės juridiniams asmenims taikymas užtikrins vienodas veiklos sąlygas verslo subjektams, skatins sąžiningą ir atsakingą konkurenciją.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą teisės aktų pakeisti, pripažinti netekusiais galios ar priimti naujų teisės aktų nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų

Įstatymo projektas atitinka Valstybinės kalbos, Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymų reikalavimus ir bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymo projektą nereikės priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Manytina, kad papildomų valstybės biudžeto lėšų įstatymo projektas nepareikalaus. Baudos už juridinių asmenų pažeidimus bus išieškomos į Aplinkos apsaugos rėmimo programos biudžetą.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu ne buvo gauti specialistų vertinimai ir išvados.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Juridinis asmuo, administracinė atsakomybė, ekonominė sankcija, aplinkos apsauga, aplinkos teisė.

Teikia

Seimo narys Vitalijus Gailius